

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.).

בס"ד | גיליון 7
פרשת וישב
התשפ"א

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

דקדוק המדה כנגד מדה

בראשית ל"ז ל"ב: "... ויאמרו זאת מצאנו הפך נא הפתנת בנך הוא אם לא".

"... צא ולמד איך משלם הקב"ה מדה כנגד מדה, ביעקב נאמר (בראשית כ"ז ט"ז) 'את עורות גדיי העזים הלבשה', כנגד זה 'ויטבלו את הכתנת בדם' (שם ל"ז לא), להכחישו.

הוא גרם 'ויחרד יצחק חרדה גדלה' (שם כ"ז לג), כנגד זה חרד גם כן חרדה גדולה בשעה שאמר (שם ל"ז לב) 'הכר נא' וגו'.

וכן יהודה רימתה אותו תמר בעור בגדי עזים, וכן 'ויכר יהודה' (שם ל"ח כ"ו), יהודה אמר לאביו (שם ל"ז, לב) 'הכר נא הכתנת בנך [הוא]', כנגד זה נענש 'ויכר יהודה'.

וכן עתה היו מתוודים 'ויפתח האחד את שקו', הוא לוי שנשאר יחיד משמעון בן זוגו כדפירש רש"י, 'ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלומות' וגו', (שם שם, ט"ט), וזה היה שמעון ולוי, עתה התוודה הנה זה הוא באמתחתי, כלומר, חטא 'הנה בעל החלומות'.

והשבטים כולם התוודו על תיבת 'זאת' שחטאו, ושלחו לאביהם. ויאמרו 'זאת מצאנו' (שם שם, לב), וזהו 'מה [זאת] עשה אלוקים לנו' כלומר, מה גדול כח העבירה שעשינו עם תיבת 'זאת'.

ובזה מתורצים כמה ייתורים באלו הפסוקים מבוארים למדקדק. למדתי זה מדברי ספר דברי שלום (פרשת מקץ).

(של"ה הקדוש, וישב מקץ ויגש דרך חיים תוכחת מוסר)

(המשך הסיפור) שמות עשרת הספרים: לבוש התכלת, לבוש החור, לבוש עטרת זהב, לבוש הבוע והארגמן, לבוש עיר שושן, לבוש האורה, לבוש פנת יקרת, לבוש אדר היקר, לבוש אבן יקרה, לבוש ששון ושמחה. מקור שמות המלבושים מהפסוק במגילת אסתר (ח' ט"ו): "וּמַרְדֵּכַי יֵצֵא מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלְבוּשׁ מְלָכוּת תְּכֵלֶת וְחֹר וְעִטְרַת זָהָב גְּדֹלָה וְתַכְרִיךְ בֹּיץ וְאַרְגָּמָן וְהָעִיר שׁוֹשָׁן צְהָלָה וְשִׂמְחָה", והרי שמו מרדכי. בהקדמות לספריו הוא מתחיל: "אמר התופר", לרמז על תפירת בגדי הספר ויריעותיו. באותה שעה שניצול מהנסיון הגדול הזה, עמד רבי מרדכי יפה, נשא את עיניו השמימה והתפלל: יהי רצון שעשרה דורות מצאצאי, יהיו פניהם כעורות ולא נאות, כדי שלא יגרו את עיני הבריות ולא יגיעו לעולם לידי ניסיון בשל יופיים החיצוני.

(נדחי ישראל לח"ח זצ"ל, פ"ג, אור הנפש פרשת מקץ)

מדה כנגד מדה - סיפור מגדולי ישראל

מה עשה בעל ה"לבוש" כדי להימלט מן העבירה

בראשית ל"ט י"ב-י"ג: "וַתִּתְּפֹשֶׁהוּ בְּבָגְדוֹ לְאֹמֶר שְׂכָבָה עִמִּי וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ בְּיָדָהּ וַיֵּנֶס וַיֵּצֵא הַחוּצָה: וַיְהִי כִּרְאוּתָהּ כִּי עָזַב בְּגָדוֹ בְּיָדָהּ וַיֵּנֶס הַחוּצָה".

הג"ר **מרדכי יפה** זצ"ל הוא בעל ה"לבוש", כינוי המשפחה של בעל ה"לבוש" היה "יפה" וכשמו כן היה. יפה תואר ויפה מראה היה האיש וכיפוי החיצוני כך יופיו הפנימי, בתורה ובעבודה.

יופי תוארו של רבי מרדכי יצא למרחוק והגיע אף לאוזניה של המלכה במדינתו, והיא חפצה לראותו ולזון עיניה במראהו. ויהי היום ורבי מרדכי הזמן לארמון המלוכה באמתלה של עסקי מסחר. בראות המלכה את זיו פניו מנעה ממנו את היציאה ודרשה ממנו להתנצר ולהינשא לה.

היא הבטיחה לו הרים וגבעות והוא עמד בניסיון כיוסף הצדיק בביתו של פוטיפר. כיוון שראה רבי מרדכי שהגיהנום פתוח לו תחתיו ועליו להימלט במהירות, לא היסס, ואע"פ שלא היה לו שום מקום להימלט ממנה, שהיתה חצרה סגורה ומסוגרת, אם לא דרך מקום מזוהם ומטונף תחת בית הכסא, דחה את בקשתה באמתלה שהוא צריך להיפנות לרגע בבית הכסא, ונכנס לבית הכסא ודחק עצמו ונמלט דרך אותו המקום הבזוי, ונמלט מהבית דרך תעלת השופכין שהובילה אל הנהר שמחוץ לעיר והיה לבוש אז בעשרה מיני בגדים, וטינף ולכלך את עצמו ואת כל בגדיו עד צווארו.

כל עשרת בגדיו התלכלכו במי מדמנה מצחינים. הצחנה הייתה אמנם ללא נשוא, אך לבו של רבי מרדכי עלה על גדותיו משמחה על שזכה לעמוד בניסיון כיוסף בשעתו, ונשמתו נותרה נקיה וטהורה מכל רבב, וריחו כריח שדה אשר ברכו ה'.

ואחר כך הודיעו לו בחלומו, כי רעש גדול נעשה בבית דין של מעלה אחר שעמד בניסיון הקשה, וכנגד עשרת הבגדים שנטפנו במי המדמנה, יזכו אותו מן השמים להארות חדשות בהבנת התורה וללבושים חדשים 'לבושי אור עליון', ויזכה לחבר עשרה ספרים שיתפרסמו בעולם התורה. ויש אומרים שהוא עצמו נדר בשעת בריחתו שאם ינצל מן הסכנה, יחבר עשרה ספרים ויקרא להם בשמות עשרה מלבושים, וכך הוה, שמאז הריגש כאילו רוח הקודש שרתה עליו, והתחיל לחבר ספרים רבים, וקראם בשם: לבושים, הלא הם ספרי ה"לבושים" שנתקבלו בכל העולם כולו.

(המשך הסיפור בטור השמאלי)

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.א). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.א)

2 |
בס"ד | גיליון 7
פרשת וישב
התשפ"א

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

יוסף קלקל קצת בענין הפרנסה, ולכן נשלח לתקן שיהיה משביר ועיקר שפע הפרנסה

יוסף קלקל קצת בהשם כ"ב אותיות ע"י שהוציא דבה על השבטים, והוצרך יוסף לתקנו. דהנה ידוע שהשם של כ"ב אותיות היוצא מברכת כהנים, הוא השם הממונה על המזונות ופרנסה, ושם זה הזכיר והמשיך יעקב ליוסף בשעה שהלבישו כתונת הפסים, רק יוסף קלקל זה במקצת על ידי הוצאת דבה, כי ידוע שמחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות.

ולכן נמכר יוסף למצרים שיהיה יוסף המשביר ועיקר שפע הפרנסה ליעקב והשבטים, וזהו מה שכתוב "כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם" (בראשית מ"ה ה'), ועל ידי זה תיקן יוסף מה שקלקל בהשם של כ"ב אותיות.

(דרשות החתם סופר ח"ב דף שע"ו טור ג' ד"ה כתב)

יעקב התאבל על שנשא ב' אחיות והוסיפו לו שנים כנגד אותן שנים

"מצאתי כתוב כשנמכר יוסף היה יעקב אבינו בוכה ומתאבל שמא נתחייבתי שנשאתי ב' אחיות בטלה אותו ברית, מיד נתגלגלו רחמיו של הקב"ה והוסיף לו שבעה עשר שנים. וקשה למה דוקא י"ז שנים לא פחות ולא יותר.

ונראה דלכן הוסיפו לו י"ז שנים שהוא היה בוכה ומתאבל על חטא שנשא שתי אחיות ואיתא במדרש שרחל מתה כשהיה יוסף בן י"ז שנים, דהיינו בת עשרים שנים היתה כשנשאה יעקב, בת י"ז שנים היתה כשמתה, נמצא שהיה דר עם רחל י"ז שנה, והיה מתאבל על החטא והיה בצער, לכן הוסיפו לו י"ז שנים של טובה שהיה דר במצרים כמנין השנים שהיה דר עם רחל."

(מדרש תלפיות בשם ספר לב אריה, ויחי דף לו)

לבש בגדי נכרים – על כן גלה לארץ נכריה

בראשית ל"ז ג': "וישׂרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בְּנָיו כִּי בֶן זִקְנִים הוּא לֹו וְעָשָׂה לוֹ כְּתֹנֶת פְּסִים".

"... כתונת פסים – איתא במפרשים (עיין רמב"ן שמות כ"ח ב') שהיה בגד מלכי קדם מלובשיים בו בני מלכים, לכך נתקאו בו אחיו, ואם כן היה מלבוש נכרי, ואפשר לכך נענש ונתגלגל הדבר וירד למצרים".

(תורת משה לחתם סופר, פרשת ויגש מ"ה כ"ב, וכ"כ בדרשותיו ח"א קנה. ד"ה ספ"ק דמגילה)

מדוע אמרו ליעקב "חיה רעה אכלתהו"

"... ולשלא ירגיש אבינו, נאמר לפניו דבר יאמין לשמועתנו והוא 'חיה רעה אכלתהו', כי בזה יאמנו דברינו כי יאמר כי הוא מדה כנגד מדה, הוא הוציא דבה כי אחיו היו אוכלים אבר מן החי, על כן נאכל כמות שהוא חי, ויתן אל לבו כי מה יצא הדבר. ולא אמרו 'חיה רעה הרגתהו' רק 'אכלתהו' שהוא אכילה בעודנו חי כנגד דבת אכילתם מן החי. ואומרים 'רעה' כנגד 'דבתם רעה'."

(אלשיך הקדוש)

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.א). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.א).

3

בס"ד | גיליון 7
פרשת וישב
התשפ"א

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

מדה כנגד מדה בחנוכה

היוונים נלחמו בישראל בגלל סיבה משונה – ועל כן מתו מיתה משונה

"בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו כשעמדה עליהן מלכות יון הרשעה על עמך ישראל, להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך..."

"על עמך ישראל", כל הגויים נלחמו בהם לפי שאינם כמותם, אבל היוונים נלחמו בהם על שהם צדיקים והם רשעים, ולכן מיתתם היתה משונה, כמיתת שקצים ורמשים.

"להשכיחם תורתך", ואם כן נלחמו בתורה, ולכן מיתתם היתה כבהמה וכחית הארץ (כי החי ללא תורה נמשל כבהמה – ולכן מת כבהמה).

"ולהעבירם מחוקי רצונך", כי רק החוקים היה איכפת להם, כי אינם מבינים אותם, לכן נתנום ביד מיתה משונה, שגם כן אינה מובנת למה מגיע להם, מדה כנגד מדה.

(מרוך הגר"ח קניבסקי שליט"א)

הנקמה ביוונים שביקשו להשבית את ביהמ"ק

שבת דף כא: "תנו רבנן: מצות חנוכה נר איש וביתו".

אדם שאין לו בית פטור מנר חנוכה, ולכאורה קשה, הרי נס פך השמן התרחש בבית המקדש, ואם כן מדוע צונו חכמים להדליק את הנר בכל בית, ולא קבעו את המצוה רק בבתי מדרשות שהם בית המקדש מעט?

נמצאנו למדים, שכל בית יהודי הוא בבחינת בית המקדש! ולכן ציוו חז"ל להדליק את הנרות בכל בית, לזכר הנס שהיה בבית המקדש! ומי שיודע שביתו דומה לבית המקדש, יתנהג בו כפי שמתנהגים בבית המקדש, על כל מה שכרוך בכך.

ולפי זה יש להוסיף שזה גם הפירוש ב'נקמת את נקמתם'. יש נקמה קטנה, והיא, שכאשר אדם פועל דבר מה נגד חבריו, משיב לו הצד שכנגד באותה מטבע. אבל יש גם מה שנקרא 'מנה אחת אפיים', שכאשר עשית לי כך וכך, אני מחזיר לך במנה גדושה, הרבה יותר ממה שפעלת נגדי. וזה מה שקרה בחנוכה. שכן אם היוונים ביקשו להשבית את בית המקדש, הרי במקום זה הם קיבלו ריבואי ריבואות של בתי מקדש נוספים, בדמותם של בתי ישראל.

(הגר"צ גרינבהויז)

מדוע אמרה תמר ליהודה "הכר נא" בלשון ספק

"בסוטה (דף י:): בהכר בישר בהכר בישרוהו (לפי שיהודה אמר לאביו 'הכר נא הכתונת בנך' לכן גם תמר אמרה לו 'הכר נא למי אלה'). לשון בישר בישרוהו יש לפרש דלשבח קאמר, דלפי שהוא אמר לאביו 'הכר נא' ולא אמר לו 'נטרף בנך' כדי שלא להבהילו ולצערו יותר מדאי, רק אמר לו בלשון ספק, כדי שיחשוב אולי הוא חי, לכן מדה כנגד מדה שילמו לו מן השמים, שתמר לא אמרה לו בפני כולן 'שלך הוא' שלא לביישו ברבים, רק אמרה לו בלשון ספק 'הכר נא' כדי שיוכל להכחיש (וכעין זה כתב באהל יעקב פרשת קורח על המאמר ברב בישר ברב בישרוהו ע"ש)".

(טעמא דקרא עמוד ל"ה)

זכיית יהודה במלכות כשכר על ויתור כבודו

"... אחרי ער ואונן שנכשלו ויצאו מן העולם בגלל קנאה ותאוה, מגיע נסיון במידת הכבוד - אצל יהודה אביהם. כשתמר מוצאת לשריפה, היא שולחת את החותמת והפתילים והמטטה שהפקיד אצלה יהודה, ואומרת לו: "לאיש אשר אלה לו אנכי הרה... הכר נא, למי החתמת והפתילים והמטטה האלה...". (שם ל"ח כ"ה). היא מוכנה להישרף, ובלבד שלא להלבין את פני יהודה ברבים. יהודה היה יכול לענות: "לא יודע, לא מכיר". אבל הוא מתגבר על הבושה, ומוודה. להתגבר על הבושה במקרה כזה, איננו דבר קל. זהו סבל גדול ונורא. אבל יהודה מוכן לסבול את הבושה הזאת, ולוותר על הכבוד המדומה. הוא מבין שהכבוד לא שווה עד כדי כך, שישרוף את תמר באש (למרות שהיא מצידה מוכנה לזה). הוא עומד בנסיון הכבוד, ומוותר על הכבוד במקום שצריך לוותר עליו. תחת זאת ועבור זאת, הוא זוכה לכבוד אמיתי - כבוד המלכות של עם ישראל. אם בקנאה ותאוה יוצאים משני עולמות, מן העולם הזה ומן העולם הבא, הרי שמידה טובה מרובה, ועבור התגברות על יצר הכבוד זוכים בשני עולמות, גם בעולם הזה וגם בעולם הבא: יהודה זוכה לשני בנים מתמר בעולם הזה, וזוכה על ידם לחיי עולם הבא בהיותו אבי מלכות בית דוד, שיצאה מפרץ בנו (עי' רות ד' י"ח-כ"ב)".

(רבי אביגדר הלוי נבנצל שליט"א)

מרגליות מדה כנגד מדה

"שכל מידותיו של הקב"ה - מדה כנגד מדה" (סנהדרין דף צ.א). "במדה שאדם מודד - בה מודדין לו" (סוטה דף ח.א)

4

בס"ד | גיליון 7
פרשת וישב
התשפ"א

בפרשה ובדף היומי מתוך סדרת רב המכר "מדה כנגד מדה" בתנ"ך ובדברי חז"ל

מדוע מדליקים נרות חנוכה ליד המזוזה

"עיינן במדרש חנוכה, שבימי היוונים היו מבטלים מהם מצוות מזוזה, ולכן מברכים אצל המזוזה".

(אוצר ל"ד החיים אות תתרע"ח)

מדוע מדליקים נרות חנוכה דווקא בשעת השקיעה

שבת דף כא: "מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק".

למה מדליקים נרות חנוכה בשעת השקיעה והרי שרגא בטיהרא מאי מהניא, והיה עדיף לחכות עד עיצומו של חושך ואז להדליק, אלא דכיון שהיוונים השתמשו באותה עירבוביא של אור וחושך ושם ניסו להכניס חיץ בינינו ובין אלוקי ישראל, על כן אז בשעה שאור וחושך משמשים בערבוביא דוקא אז נדליק את נר החנוכה לנצח את היוונים.

(רבי יצחק הוטנר זצ"ל)

חשבתם לעקור שבעת הנרות ושמונה ימי החג, הנני מביא עליכם שמונה ימים ושבעה בני חשמונאי שמאבדים אתכם מן העולם

"... עמדו וטמאו כל השמנים שבביהמ"ק ולא נשתייר כי אם פך שמן שלא היו יודעים שהיה מונח תחת המזבח ונעשה נס והדליקו מאותו פך קטן שמונה ימים, ועמד הקב"ה וקבע להם שמונה ימי חנוכה שלא היה מועד עד עכשיו.

אמר הקב"ה: חשבתם לעקור שבעת הנרות ושמונה ימי החג, הנני מביא עליכם שמונה ימים ושבעה בני חשמונאי שמאבדים אתכם מן העולם".

(אוצר המדרשים חנוכה עמוד 193)

מדוע מעמידים את נרות החנוכה אצל הפתח

מצוה מן המובחר להדליק נר חנוכה אצל הפתח, ותהיה מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל. ובשעה שעובר אדם בפתח, נמצא מסובב כולו במצוות. והנה יש בתורה מצווה נוספת הקשורה בפתח; כשעבד עברי אינו רוצה להשתחרר אחרי שש שנים, מגישים אותו אל הפתח לרצונו את אוזנו. ובקידושין (דף כב.): ביארו חז"ל הטעם: "מה נשתנה דלת ומזוזה מכל כלים שבבית? אמר הקב"ה: דלת ומזוזה שהיו עדים במצרים, בשעה שפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות, ואמרתי: 'כי לי בני ישראל עבדים' - ולא עבדים לעבדים, והוצאתים מעבדות לחירות, והלך זה וקנה אדון לעצמו - ירצע בפניהם (בפני העדים)".

אף עתה בחנוכה, לא רצו בני ישראל להשתעבד שיעבוד רוחני לעם היווני, כי חפצו להישאר אך ורק עבדי ה'!

על כן תעמוד גם מנורת החנוכה בפתח, אצל הדלת והמשקוף, שיעידו גם עתה כי אנו עבדי ה' אנו, ואיננו מקבלים עול זרים, כי אם עול מלכות שמים בלבד.

(מועדי השנה)

לרפואה שלמה: הרב פרץ בן גיטל, בן ציון בן חיה, מלכה חנה בת בילא

להנצחות, הקדשות ופרטים על הספרים 054-251-0336 קו אמריקאי: 646-340-5403

WEB: WWW.TORAH24-7.COM/SEFORIM-HEBREW EMAIL: ap@torah24-7.com

הגדה של פסח - מדה כנגד מדה (עברית אנגלית) | ד' חלקי מדה כנגד מדה על התנ"ך ובדברי חז"ל | מגילת אסתר - מדה כנגד מדה (עברית אנגלית)